

ԾԻԱԾԱԿ

ԵՐԵՎԱՆԻ

1870 ՄԱՐՏ 3

ԼՐԱԳԻՐ

Ի ՏԱՐԻ ԹԻՒ 106

Հասը 20 Փայտ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Կը հրատարակուի շաբաթը մը քայ ի սօսերէ : — Ամսական բաժնարդացին կէս արծաթ մէճիս : Գաւառաց համար յապիւստի ծախարդ 15 դշ : Բաժնարդագրութեան տեղն է Գալա- թիա Տէյքիւնն խան միջին յարկ թիւ 13 լրացրոյս զբաւեռեակը :

Ո եւ խոյէ զբաւեռեակը պէտք է ու գրութիւն առ խմբագրին լրա- թոյս Ա. Ա. Ստրէկտան : Անվճար է ամսականները կը մերժուին : — Հանրութեան վերաբերեալ նամակները չոր կը հրատարակուին : Ծանուցմանց տուն է Ա. անդամի համար 3. Ե-ին 2. Գ-ին 1 դշ :

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՈՉ ԿԱՐԵՄՔ

(Հարստեանի մէջ Թիւ 99)

Պատու թեան կամ պաշտօնական տ- լի մասին նպատակն է համայն աշխարհ- ի ժողովուրդն հաւանք կեկեղեցւոյն վարտան առաջնորդել : Ինչ միջոց- ներով որ կարելի ըլլայ : Պարծիքանե- ռու ժամանակ յայտնադէտ տեւեռուե- ջաւ որ Պատերն ոչ թէ երկնաւոր թա- զաւորին հաւ պաշտօնեայններ կամ քրիստոնէութեան աղաւթ ծաւալման ջանացողներն են, այլ ընդ հակառակն յանուն Աստուծոյ, յանուն հաւատոյ, յանուն պարկեշտութեան, ջերմե- ռանդութեան, խոնարհութեան, հե- ղութեան ևն. ևն. կը ճգնին կը ըրն զ- Պատերական աթոռք՝ տիրեղբարտասա պետութեան մը, միահեծան բռնա- կալութեան մը վերածել :

Պատերն այս երկրակործան նպա- տակին համար է որ ի սկզբանէ ան- տի քաղաքական գործերու միջամի- ռութիւն ընել կը սիրեն, ժողովուրդ- ներու ազդեցութիւնը ջնջել կ'ուզեն լատինականութեան գաղափարն ընդ- հանրացնել կը ճգնեն, որպէս զի ամ- րաջ մարդկութիւնն օրուան մէկն անդդու շապէս լատինականութիւն զի աւել- թի պետութեան սկզբունքին համեմատ լատին ազդեցն այն է ընդ-հանուր մարդ- կութեան ալ շատ մը պետութիւն- ները կործանելով մէկ պետութիւն մը հաստատուի և այս ըլլայ պաշտօնական աթոռք :

Այս գաղափարն որ ինչպէս խոստ- շատերու նաեւ մեղի ծաղրելի և ան- հեղեղ է : Պատերն և անոր աթոռք չըջապատանքերուն խիստ պարզ բան մը կ'երեւի, և ամբարին ժամանակ կոյ կ'ընեն ամանք : պաշտօնական ե- լեւելի պաշտօնեայն ընկերութիւնը հինաւ ուրց գարերէ մինչև ցարդ յա- ջուրդարար միւսնայն գաղափարով տա- զորութեան անասանելի գլխոյ տէր անդամներէ կը բաղկանայ : և զայս ի գլուխ տանելու համար անհնարին հալածանք և աշխուժիւ կը փայլէ : Իր տառապալից ճամբուն վրայ գրա- նաւած արդեւիչ ամբարտաւիտներ թէ- պէտ և կործանելու, հիմնադրատակը ներառ ընդ միշտ անկարող, սակայն զարմեալ չը հաճիր քայլ մ'անդամ- ետ գաւառալ, ընկերային յառաջա- գէմ քաղաքակրթութեան գէմ յը- կեանս մաքառելու երդումով և իւր քայլերը փոխանակ լուսաւորութեան ուղւոյն մէջ յառաջ վարելու : Ի խաւար անդր կ'ընթանան և համո- ընն մարդկութիւնն իրենց ետեւէն կը քարշեն : տղատականութիւնը շա- լուանակ կը բողբէ պաշտօնական աթո- ռոյն այս լալիւր յանդգնութեանը, ա- նկրու ընթացիցը, բռնական մեթո- տին և մէկ խօսքով խաւարային ըզ- կըղբանցը գէմ, կ'առաջարկէ որ փայլ ինչ ի բայ թողու իր շատ մ'անտեղի պահանջումները, գաղաք տայ յա- ռաջութեան, աղաւթութեան և լուսոյ գէմ ունեցած սոսկալի հակա- կրութեանն ու վարած աղէտալի պա-

տերազմին :

Սակայն պաշտօնական այս ամեն առաջարկութեանց պատարաստ և հա- կիրճ պատասխան մ'ունի, որ է

ՈՉ ԿԱՐԵՄՔ

վերստին և բազում անգամ ըն- կերութիւնն իր առաջարկութիւնները կը կրկնէ : հակառակութեանէ ծագե- լիք ամբար և ահագին միտաները մի- առ մի կը թուէ պաշտօնական աթոռոյն, և գարձեալ խիստ պատասխանը կ'առ- նու որ է, ՈՉ :

Այս պարզ, բացայայտ, որոշ և մէկին նախադասութիւնը վատիկանի աւրքունեայ ամեն սրահներուն մէջ և հաւանք շաբաթ կարծեա անեղծանելի կերպիւ քանդակուած է, Պատեր թէ Պիոս իններորդ ըլլայ և թէ ուրիշ մը, հարկադրութեամբ է ծուր գնել այս սանդաքամեալիս խօսքին առ- ջու, որ ժեղալիմայ ընկերութեան անկանայ ջանքերով պաշտօնական աթո- ռոյ վրայ վայրագ օրէն բազմած է և լրատար կ'եղբայրանայ քրիստոնէութեան հետ :

Սակայն Սմերիկա, Բրիտանիա, Քանադա, Տանիմարք, Շուէտ, Բը- րոս և ուրիշ շատ մ'ազգեր ընդ եր- երկար պաշտօնական գահուն նողկալի արարոց գէմ կ'առ ելէ և բազում ան- գամ զանի յազդութիւն հրաւիրելէ ետք, իրենց բոլոր խնդիրներուն ա- նարդանք առ սլինչ անպալկը տես- նելով հուսի ուրեմն աղաւթութիւն ստանալու համար ուրիշ ճար մը չը կրցան գտնել, բայց եթէ ի ստու-

հետևանք արտարական եկեղեցւոյ դըր-
կէն, ապառաժիչ պատգամներն կամ
որ նոյն է հաւովմեականութեան դէմ
և մոտմարտ արտա եկեղեցւոյ մը կողմ
մէլ:

Մեր այս բառները ձեռք չօ-
շակելի ըլլալու չափ ճշմարտութիւն-
ներ են և ամեն վայրկեան ալ աշեր-
նուս առաջը տեսնելով համեմատ
ենք այնպէս՝ ինչպէս որ կը համոզ-
ուինք թէ ճշմարտ է երբ մէկն ըսէ
մեզ. երկու անգամ երկուքը կ'ընէ
չորս:

Մեր ազգի ազատ կաթողիկէներն
այս ամեն ճշմարտութիւններուն քա-
ջապէս համոզուած ըլլալէ զատ, այս
անգամ վարձով ալ տեսնին. հաստ-
նականութիւնը ժամտախտ մ'ըլլալէ
գաղ բերով խաւք մը լոտինամինե-
րու նեղ սահմանին մէջ տնկախաւ
է այժմ, Պապն իր անմուղկ սկզբանց
հետեւելով ամեն ազատական յիշա-
շորջութեան գէմ կը դինք, Հաստն-
եան մինչև ցարդ Պապին համար կը
գործէր, այսօր՝ վտանգի իր թիկերը
դարձրեցան հարկ եղաւ որ ամեն
բանի դիմակը վար առնաի. Աստուած
այնպէս կամեցաւ որ մեր կաթողիկ
ժողովուրդը լաւ ազգայն խելամուտ ըլ-
լայ թէ հայութեան կործանիչն ոչ
ախչափ Հաստնն է, որչափ Պապը,
այսինքն պապական ամուսն:

Պապը վերջապէս հարկադրեցաւ
Հաստնեան ըստած գիմակն երեսնէն
վար առնուլ և ինքը բացարձակօրէն
երեւոյթ կաթողիկ ժողովուրդեան ա-
մէն ազատ, իրաւացի, արդար և օ-
րինաւոր բացձանադ իր սովորական
այտաստմանը տալ և ըսել:

ՈՉ ԿԱՐՆԱԲ

Այսպէս կ'ըսէ մօնս. Բլիսմ Պա-
պին բերանովն և կաթողիկ ազատա-
նէր կըրըր փոխադարձաբար արժանի
պատասխան մը տալով կ'ըսէ:

ՈՉ ԿԱՐՆԱԲ

Ցեաններ այս նմանօրինակ՝ այլ
հակուդի և հակադիր ամպերու ընդ-
դիմահարումն արտափայլող կայծակը
զով պիտի շանթմհարէ:

ՊԱՅՏՈՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈԹՈՒԹ

Ամենապատիւ Սրբազան Պատրի-
արք Հօր հրամանաւ այն պաշտօնա-
կան ծանուցմամբ՝ որ խոր Սգգութիւն
օրադրաց մէջ հրատարակել արտած
է, կը հրախրուին մայրաքաղաքիս
ընդհանուր եկեղեցեաց Քարոզիչ
Սրբազան եպիսկոպոսանք և թէ
վարդապետք հրամայել յառաջիկայ
հինգ շաբթի օր յԱզգային Պատրիար-
քարան ժամը Յին. ներկայ գտնուիլ
ընդ նախագահութեամբ նորին Ամեն.
Սրբազնութեան ժողով կազմելու
համար:

Աւանձին հրախրող բերու հարկ
չի տեսնուելով այն պաշտօնական ծա-
նուցումը միայն հրատարակել բաւա-
կան համարում է:

Սրբախաղաքացի Հայոց
Կ. Պօլիս
2 մարտ 1870

—Ամեն Ս. Պատրիարք Հայրն այն
գիշեր ժամ մէկին միջոցները Պատրի-
արքարանին թերա դնաց Նորնախի
Քաղ ժողովոյ անդամաց ամանց հետ
կարեւոր իրաց վրայ տեսակցելու հա-
մար:

—Ազգ. հիւանդանոցի նկատմամբ
այս օրերս տխուր լուրեր կ'առնուին
վարժարանն յետին ծայր անբարեկար-
գութեան մէջ է և անբարոյականու-
թիւնը տարափոխիկ ախտի նման ա-
շակերտաց բարքը նեղած է և արեւ-
տարեր հետեւութիւններ կ'արտադրէ:

Թէ որ իրաւ, ազգասէր մարդիկ
կը գտնուին, կը խնդրենք և իրենց
ուշադրութիւնը կը հրախրենք այս
կէտին վրայ: Իսկ թէ որ ազգասէր
մարդիկ չըկան, թող այն խեղճ մանկ
տիներն ալ թշուառանան. . . .

—Կիւրակէ օրը կէտիկ փաշայի
եկեղեցւոյն արժ. քարոզչին և տէր
Պետրոս անուն քահանային մէջ տեղ
շարականի երգ եցողութեան նկատ-
մամբ ծանր վեճ մը ծագելով ժամեր
դուրսիւնը կիսկաւար ձգուեր և ժո-
ղովուրդը ցրուեր է:

—Մայրաքաղաքէս կծիկը գնող
կեանքայի կարողութեւ եպիսկոպոսին

կրտսեղները փոխադրուելու հե-
ռադրով խնայ տալ Սերաստիոյ աղ-
գայնաց որ Բ. Դրան հրամանաւ յիշ-
եալը Ս. Նշան վանքն երթալու հա-
մար Պօլիսէն ծածկայ ելեր է:

Սերաստացւոյ կազմէն ալ երէկ
առաւօտ հեռագիր հասաւ ի Պատ-
րիարքարան որով կը հարցուի թէ
արդեօք սաղոյ է որ կարապետ և
պիտակարար Գրան կամ Ազգային վար-
չութեան հրամանաւ ի Սերաստիո
ուղեւորած է: Ս. Պատրիարքն ան-
միջապէս պատասխանեց թէ կարա-
պետ եպիսկոպոս ոչ Բ. Դրան և ոչ ալ
Ազգային վարչութեան հրամանաւ
մայրաքաղաքէս մեկնած է. այլ պար-
զապէս փախեր է:

Ինչ կ'ըլլայ եղեր երբ Ժող-
կապէ կ'ուզէ ամեն բան կը լինայ
այս է ԱՅՍՏՈՒԹԻՒՆԸ:

—Շաբաթ օրը Պրուսացին մայ-
րաքաղաքս համեմատ մեր բարեկա-
ներէն մին ուրախաւիժ լուրեր կը
հաղորդէ մեզ տեղւոյն ազատ կաթո-
լիկ հայոց նկատմամբ, որք հակառակ
Հաստնեանի որոշեր են ոտարադրու-
թիւն հաւաքել և արդէն խիստ աշա-
անձինք ալ այս բանին ձեռնարկելու
պատրաստուած ըլլալով իրենց կող-
մանէ մէկը Պօլիս գրկեր են որ հարկ
եղած հրահանգներն ընդունելու ետք
յառաջիկայ շաբաթ օրը պիտ'ուզեո՞-
րի դէպ ի Պրուսա:

Հաստնեանի գէմ այս առաջինն
է որ դաւառաց մէջ ոտարադրու-
թիւն կը հաւաքուի:

—Իր լսենք թէ Տիգրանեան հյո-
շադարձ Միկայիլ եպիսկոպոսն Ալիսայ
առաջնորդ պիտ'ընտրուի կամ ընա-
րուեր է:

Լաւ ուրեմն, առասիկ բալուսի
Բիւրախատման լուսաւորին այս ան-
գամ ալ Ալիսայ լուսաւորիչը պիտ'ը-
լայ. մեր կողմանէ պարտք կը համա-
րինք խնդրել Ալիսայ պատուարժան
ազգայններէն որ այդ անձին վրայ
կոնգրես մէջ մաս առ մաս հրատա-
րակեալ պատմութիւնը նախապէս կար-
գան և յետոյ ինչպէս որ կ'ուզեն,
այնպէս ընեն:

ԻՄԲԱՅԻՐ	ՏՆՕՐԷՆ
ԱՌԵՏԻՍ ԱՐԵԱՆ	ԳՐԻԳՈՐ Ն.
ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ	ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ

ՏԵՐ ԵՆ ՊԱՏԱՍԻԱՆԱՏՈՒ
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Ե. ՄԵՆԱՍԻԱՆ
ՂԱՆԱԹԻԱ ՏՊԱԳ. Ռ. Գ. ԲԻՐԻՔԵԱՆ